

**ГРОШОВІ ЗНАКИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ : ГРАФІЧНІ РІШЕННЯ
ГЕОРГІЯ НАРБУТА ЯК ВИРАЗ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ**

Світлана ФЕДОРЕНКО – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, м. Кременчук
<https://orcid.org/0009-0000-2763-8280>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.50.1000>
svfedor70@gmail.com

ЛАРИСА БУТКО – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, м. Кременчук
<https://orcid.org/0000-0002-8817-3381>
larysabutko@gmail.com

ВОЛОДИМИР МАСЛАК – доктор історичних наук, професор, професор кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, м. Кременчук
<https://orcid.org/0000-0002-2898-2400>
vimaslak2017@gmail.com

Розглядається художня концепція Георгія Нарбута у створенні грошових знаків Української Народної Республіки як важливого вияву національної ідентичності через засоби графічного дизайну. Проаналізовано авторські рішення митця у композиції, типографіці, колористиці та орнаментиці карбованців, гривень і марок-шагів, які стали не лише функціональними елементами державного будівництва та фінансової системи молодшої республіки, а й носіями глибокого культурного змісту. Особливу увагу приділено використанню національних символів, геральдичних мотивів, декоративної шрифтової стилістики та пластичних засобів художнього оформлення, що, в поєднанні з традиціями українського бароко й тенденціями європейського модерну, формували оригінальну візуальну мову епохи. Встановлено, що дизайн-проекти Георгія Нарбута репрезентують прагнення до культурного самовизначення й ідеї державного відродження, засвідчуючи вагомий внесок митця у становлення національної візуальної культури України початку ХХ століття.

Ключові слова: українська графіка, Георгій Нарбут, грошова символіка, візуальна ідентичність Української Народної Республіки, національна ідентичність, карбованці, марки-шаги.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах екзистенційних викликів для України, коли росія веде повномасштабну війну, спрямовану на знищення української державності, привласнення культурного простору та руйнування національної ідентичності, особливої значущості набуває звернення до питань національного самоусвідомлення. Осмислення національної ідентичності та культурної спадщини [16, 22, 23] постає як ключова умова збереження історичної пам'яті, суспільної єдності та формування символічного простору опору. У цьому контексті надзвичайно актуальним є вивчення творчої спадщини українських митців початку ХХ століття, які формували естетику національного самовираження. Їхнє мистецтво стало своєрідним художнім маніфестом – глибоко вкоріненим у вітчизняній традиції й водночас орієнтованим на майбутнє. Особливої уваги заслуговує постать Георгія Нарбута – видатного графіка, який на початку ХХ століття активно працював над формуванням символічної візуальної мови Української Народної Республіки.

Огляд останніх досліджень. Науковий дискурс, присвячений творчості Г. Нарбута, залишається недостатньо розвиненим. Проте, завдяки працям таких дослідників як Ф. Проданюк, можна простежити еволюцію наукових підходів до вивчення його спадщини. Автор виокремлює основні історіографічні напрями дослідження, серед яких: дореволюційна, радянська, українська зарубіжна та сучасна вітчизняна історіографія [15; 65]. Серед дослідників, які першими звернулися до постаті Г. Нарбута, слід відзначити Ф. Ернста [5], М. Бурачека, М. Зерова, С. Таранушенка [7]. Окремі аспекти творчості митця висвітлено також у працях, виданих за кордоном (Є. Вировий [2], М. Обідний [13], В. Січинський [17] та ін.). Важливий внесок у вивчення спадщини Георгія Нарбута зробив П. Білецький, опублікувавши низку наукових розвідок у 1960–1980 роках. Проте, як і більшість публікацій радянського періоду, ці дослідження були під впливом ідеологічних настанов та цензури, що призвело до відсутності окремих фактів і здобутків графіка. Зокрема, у виданні «Георгій Нарбут», підготовленому П. Білецьким і виданому 1983 р. київським видавництвом «Мистецтво» [4], повністю відсутня інформація про графічні проекти митця в царині державної символіки Української Народної Республіки.

У новітній період спостерігається зростання наукового інтересу до творчої спадщини Г. Нарбута. Вітчизняні дослідники активно звертаються до вивчення різних аспектів його мистецької діяльності [1, 6, 8, 10-11, 20-21] або побічно торкаються цієї теми [3, 9, 19]. У 2020 році, до 100-річчя

від дня смерті митця, видавництвом «Родовід» опубліковано дві книги: збірник «НАРБУТ. Студії. Спогади. Листи [Реконструкція знищеного 1933 року «Нарбутівського Збірника»]» [12] та монографія М. Мудрак «Образний світ Георгія Нарбута і творення українського бренду», що вийшла українською, англійською та французькою мовами [24].

Попри наявні дослідження, творчість Г. Нарбута залишається важливим об'єктом наукових студій. Особливої уваги потребує більш детальний аналіз його мистецької спадщини, зокрема внеску у формування національної ідентичності в контексті сучасних подій в Україні.

Мета статті – висвітлити роль Георгія Нарбута у створенні грошової символіки як важливого елементу візуальної ідентичності України.

Вклад основного матеріалу. Творча спадщина Георгія Нарбута, видатного українського графіка, художника та ілюстратора, є важливим етапом у формуванні національної ідентичності України через мистецтво. Його доробок охоплює станкову, книжкову та журнальну графіку. Вражаюча здатність художника перетворювати образотворчі мотиви на символічні композиції, поєднувати пластичну точність із вишуканим смаком дозволила йому досягти високого рівня виразності та сформувати унікальний авторський стиль.

Після Лютневої революції 1917 року, в останні роки свого життя Г. Нарбут оселився в Києві, де активно долучився до розвитку українського мистецтва. Він став професором та працював ректором Української академії мистецтв, де виховав плеяду молодих художників. У той період Нарбут створив низку знакових робіт, серед яких особливе місце посідають державні символи Української Народної Республіки – герб, банкноти та поштові марки, що стали візуальним втіленням української національної ідентичності.

Г. Нарбут залишив вагому мистецьку спадщину, що поєднувала європейські художні традиції з українським національним духом. Його роботи й досі надихають митців і дослідників, виступаючи яскравим прикладом відродження української культури початку ХХ століття. Г. Нарбут відіграв ключову роль у становленні візуальної ідентичності Української Народної Республіки. Прийняття III Універсалу стало поштовхом до створення національної грошової системи.

Першими кредитними білетами, введеними в обіг 24 грудня 1917 року, були 100-карбованцеві купюри. Проект, створений Г. Нарбутом, мав надзвичайно привабливий вигляд [20] (Рис. 1).

В оформленні цієї купюри художник використав вишукані орнаменти в стилі українського бароко XVII–XVIII століть, декоративні шрифти, а також повернув на державні гроші тризуб – родовий знак князя Володимира Великого, згодом обраний державним гербом України. Напис «100 карбованців» на банкноті виконано мовами чотирьох найбільших етнічних груп, що проживали на території України: українською, російською, польською та їдиш. М. Грушевський свого часу підкреслював, що це «оздоба питоменна, а не позичена» [20; 120].

Рис. 1. – Перша банкнота Української Народної Республіки номінал – 100 карбованців, аверс і реверс, Г. Нарбут, 1917 р.

Проте, коли нові банкноти, які в народі називали «горпинками», вийшли з друкарні Кульженка, автор ледве впізнав власний малюнок. Як зазначав Ф. Ернст, «... літографи знівчили малюнок, оскільки бракувало спеціальних устаткувань, підупала техніка, якість паперу та фарб» [5; 64]. Окрім технічних недоліків, 100-карбованцеві купюри не мали захисту від підробок, що зрештою призвело до припинення їх випуску. Вже з 16 січня 1918 р. друк цих банкнот зупинено, хоча вони залишалися в обігу до липня того ж року.

Наступним проектом Г. Нарбута стало розроблення дизайну шагів – дрібних грошових знаків, випуск яких передбачено Законом Української Народної Республіки від 19 грудня 1917 р. про запровадження Державних кредитних білетів. Було ухвалено випустити п'ять номіналів: 10, 20, 30, 40 і 50 шагів.

Історично термін «шаг» походить із XV–XVIII ст., коли його вживали українці як заміна російському «трьохгрошевику».

Марки-шагівки мали широкий спектр використання: ними оплачували пересилання письмової кореспонденції, супровідні бланки до посилок, грошові перекази, телеграми тощо [14; 132]. Згодом вони почали виконувати функцію поштових марок, через що у поштової сфері та серед представників Асоціації футуристів України (АсФУ) отримали назву «марки-гроші».

Г. Нарбут створив ескізи перших марок-шагів номіналом 30, 40 і 50 шагів. Його поштові марки здобули високу оцінку в Західній Європі. Французький мистецький часопис «L'amour de L'art», різко критикуючи нові французькі поштові марки, натомість рекомендував українські марки Нарбута як взірці високого художнього рівня (Рис. 2).

*Рис. 2. – Марки-шаги Української Народної Республіки
(30, 40, 50 – автор Г. Нарбут), 1918 р.*

На лицьовому боці 30-шагової купюри центральне місце у восьмикутнику займає портер дівчини у віночку з польових квітів і колосків пшениці – алегорія «Молода Україна». Її образ у традиційному вбранні уособлював народний дух і українську ідентичність. Поруч розміщено Тризуб – державний символ Української Народної Республіки. Композиція виконана в гармонійній кольоровій гамі ультрамаринових відтінків.

На зворотному боці, в одинарному лінійному прямокутнику, зображено Тризуб та напис у 4 рядки: «Ходить / нарівні / з дзвінкою / монетою». Ця вказівка підтверджувала статус шагів як офіційного платіжного засобу, прирівняного до металевих грошей.

Основним елементом 40-шагової купюри став тризуб, який, ставши державним гербом, символізував національну єдність і незалежність. Цей символ розміщувався в центрі композиції та виділявся масивністю, що підкреслювало його значення в державній символіці. Додатково купюру прикрашав рослинний орнамент, виконаний з витончено переплетених елементів, а загальне тло було зеленим.

Завершувала серію перших марок-грошей купюра номіналом у 50 шагів, виконана у світло-коричневій гамі. Г. Нарбут тут продовжив елементи дизайну 40-шагової купюри. Центральним акцентом стало число 50, стилізоване у характерному нарбутівському шрифті, що поєднував кириличні й латинські літери з елементами еллінізму та готики [14; 132; 21].

Існують дані, що Г. Нарбут розробив також проекти марок номіналом 10 шагів із портретом князя Костянтина Острозького, 20 шагів – із портретом Г. Сковороди, 40 шагів – із зображенням гетьмана Б. Хмельницького. Однак значна частина цих проектів була вивезена за кордон (зберігся лише список, складений особисто художником), а деякі з них під час друку зазнали значних змін [17; 54].

Як відомо, поширені та популярні серед населення грошові знаки неодмінно потрапляють до фальшивомонетників. Не оминула ця участь і розмінні марки-шаги. За кількістю підробок серед випущених до обігу банкнот 1918 року розмінна марка номіналом 50 шагів фальшувалася найбільше.

Навесні 1918 року, під час нової емісії, випущені паперові гроші номіналом у 100, 200, 400, 500 і 1000 карбованців на високоякісному папері з водяними знаками. Купюри номіналом 100 карбованців (Рис. 3), створені Г. Нарбутом, виготовлялися у двох варіантах. Перший варіант друкувався на папері з водяними знаками у вигляді «зірок», другий – на папері з водяними знаками у вигляді «грибів».

Банкнота номіналом у 100 карбованців розроблена на замовлення уряду гетьмана П. Скоропадського. На аверсі, в зоні алонжу (біле поле), містилася тиснена печатка із зображенням Б. Хмельницького, що стало приводом для народної назви цих грошей – «богданівки». На реверсі купюри: у центрі – «козак із мушкетом», ліворуч – книги у картуші, праворуч – циркуль та шестерня, а над ними розміщено текст: «Сто карбованців».

22 січня 1918 року порушено питання про введення нової грошової одиниці і в обіг випущені гривня та монети – шаги. Українські гривні стали важливим атрибутом новоствореної держави, а їх дизайн також належав Г. Нарбуту [18]. За його ескізами надруковано банкноти номіналом 2, 10, 100, 500, 1000 і 2000 гривень.

В оформленні купюри номіналом 10 гривень художник використав орнаменти, характерні для української книжкової гравюри XVII ст. Банкнота надрукована вишневим кольором на папері з

водяними знаками, а по периметру прямокутної рамки 16 разів повторюється номінал: чотири рази словами «десять гривень» і дванадцять разів числом «10» (Рис. 4).

Однією з найбільш яскравих та цінних з точки зору мистецтва є купюра номіналом у 100 гривень (Рис. 5). Вона надрукована в Берліні фарбами синьо-фіолетового кольору на папері з водяними знаками. На лицьовій стороні банкноти зображено селянку зі снопом пшениці, а також чоловіка у

Рис. 3. – Банкнота Української Народної Республіки номіналом 100 карбованців,

фартуху, який спирається на молот – це символи українського селянства та робітництва. Композицію обрамляє вінок із квітів, плодів, овочів і пшениці. Під написом «Українська Народна Республіка» розміщено овальний вінок із квітів та плодів, що ростуть в Україні, із тризубом у центрі [20; 122–123].

Зліва від центрального зображення постає фігура селянки в національному вбранні, яка тримає серп і сніп пшениці, символізуючи українське село; її обличчя нагадує Леся Українку. Праворуч – фігура чоловіка, що спирається на молот, обвитий лавровою гілкою, як символ робітництва; його обличчя нагадує портрет Г. Сковороди.

Рис. 4. – Державний кредитовий білет УНР номіналом 10 гривень, аверс і реверс, Г. Нарбут, 1918 р.

На звороті купюри, під тризубом у лавровому вінку, зображені дві колони, поверх яких розміщені стилізовані квіти. Справа та зліва на зворотному боці розташовано номінал «100», а нижче – текст закону. Біле поле покрите сіткою бузкового кольору. Цей білет вважається найкращим у серії банкнот, розроблених Г. Нарбутом.

Державний кредитовий білет номіналом 500 гривень, надрукований у Німеччині, значно відрізняється від оригінального зразка Г. Нарбути через зміну кольорів і візерункової сітки, виконаних німецькими друкарями. Водяні знаки на цьому білеті мали форму так званих «хрестиків» (Рис. 6).

У період із 1917 по 1920 роки в Україні створено й випущено 24 різновиди грошових знаків, серед яких – карбованці, гривні та шаги. З них дванадцять розроблені за проектами Г. Нарбути.

Висновки. За часів Української Народної Республіки Георгій Нарбут здобув широке визнання, створивши унікальні проекти грошових знаків, поштових марок, а також Державного Герба і Печатки Української держави. Його творчий внесок відіграв ключову роль у формуванні візуальної ідентичності

Рис. 6. – Державний кредитовий білет УНР номіналом 500 гривень,
аверс і реверс, Г. Нарбут, 1918 р.

молодого держави. Використовуючи національні символи, орнаменти й образи, а також поєднуючи шрифтові, геральдичні й орнаментальні елементи, художник робив акцент на українській культурній самобутності, перетворивши грошові знаки на визначне культурне явище, яке уособлювало ідеї національного відродження та прагнення до незалежності України.

Перспективи подальших досліджень. Подальше осмислення творчості Георгія Нарбута та феномену української графіки початку XX століття сприятиме більш глибокому розумінню культурних механізмів творення національної ідентичності та розширенню інструментарію сучасного візуального наративу.

Список використаної літератури

1. Бойко-Гагарін А. Георгій Нарбут – творець грошей з національним духом. *Нумізматика і Фалеристика*. 2017. № 2. С. 20–26.
2. Вировий Є. Недруковані проекти поштових марок Ю. Нарбута. «Український філателіст» (Відень). 1926. № 2.
3. Гай-Нижник П. П. З історії створення Державного Герб та Печатки Української держави Павла Скоропадського. *Архіви України*. 2001. № 6. С. 104–108. URL: <https://hai-nyzhnyk.in.ua/doc/29doc.php> (дата звернення: 25.04.2025).
4. Георгій Нарбут : альбом / авт.-упоряд. П. О. Білецький. Київ : Мистецтво, 1983 р. 118 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009070> (дата звернення: 25.04.2025).
5. Георгій Нарбут. Посмертна виставка творів. Харків : Держ. Вид-во України, 1926. 166 с. URL: https://uartlib.org/ukrayinski-hudozhniki/narbut-georgiy/?srsltid=AfmBOorQeBJVWNd2LXarfaVmvtilkC0t2qUqhFCCDemvTvt_0SmAXsN (дата звернення: 25.04.2025).
6. Гула Є., Колісник О., Мазніченко О., Кугай Т. Г. Нарбут як апологет сучасного українського графічного дизайну. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. Вип. 22. Т. 2. С. 10–16. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/22.166943>
7. Журнал «Бібліологічні вісті». 1926. Номер присвячено Георгію Нарбуту № 3. URL: <https://uartlib.org/zhumali/bibliologichni-visti-3-1926/> (дата звернення: 25.04.2025).
8. Ковальов О. Є., Мірошниченко Н. О. Графіка у творчості класика українського образотворчого мистецтва Георгія Нарбута. *Сіверщина в історії України*. 2021. Вип. 14. С. 215–218. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/181307/39-Kovalov.pdf?sequence=1> (дата звернення: 25.04.2025).
9. Лагутенко О. *Графін Графіки : нариси з історії української графіки XX століття*. Київ : Грані-Т, 2007. 168 с.
10. Мельник О., Штець Ю. Художньо-композиційні особливості книжкової графіки Г. Нарбута та можливості їх інтерпретації у сучасному графічному дизайні. *Культура і сучасність* : альм. 2021. № 1. С. 104–108. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/3619?show=full> (дата звернення: 25.04.2025).
11. Мітченко В. Сильові особливості нової абетки Георгія Нарбута. *Зб. наук. пр. «Українська академія мистецтва»*. 2016. № 26. С. 39–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uam_2017_26_6 (дата звернення: 25.04.2025).
12. Нарбут : студії, спогади, листи : [реконструкція знищеного 1933 року «Нарбутівського збірника»] / [Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського та ін.] ; [упоряд. та авт. вступ. ст. С. Білокінь, заг. ред.: А. Білоусова, Б. Завітій, пер. : М. Панченко, Т. Ватажишина, А. Палагнюк, фот.: М. Андреев, Ф. Окуневський, І. Авдєєнко]. Київ : Родовід, 2020. 407 с.
13. Обідний М. Графіка українських грошових знаків. *Стара Україна*. (Львів). 1925. № 11/12.
14. Орехова С. Є. Ювілей поштових марок-грошей Української Народної Республіки (особливості монетарної політики). *Вісник Маріуполь. держ. ун-ту*. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. 2015. Вип. 10. С. 129–140.
15. Проданюк Ф. М. Життя і творчість Георгія Нарбута: історіографія проблеми. *Вчені зап. ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія : Історичні науки*. 2024. Т. 35 (74). № 3. С. 65–72. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2024/3.11>.

16. Сізова К. Л., Бутко Л. В., Федоренко С. А. Українські прислів'я про козаків як елемент дизайну: трансляція культурного коду. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку* : наук. зб. 2024. Вип. 48. С. 491–498. DOI <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v48i.818>.
17. Січинський В. Юрій Нарбут. Краків–Львів : «Українське видавництво», 1943. 64 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009254> (дата звернення: 25.04.2025).
18. Стасевська О. А. Георгій Нарбут – художник Української революції (1917–1920). *Історія державотворчих процесів в Україні та зарубіжних країнах (до 100-річчя утворення Української Народної Республіки)* : зб. наук. ст. та тез повідом., міжнар. наук. конф. (м. Харків, 23 листоп. 2017 р.) / ред-кол.: А. П. Гетьман (голова), В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмолаєв. Харків : Право, 2017. С. 231–235.
19. Тичініна А. Р., Віщак Ю. С. Синергія літературного та візуального наративів: ілюстрації Г. Нарбута до казки Г. К. Андерсена «Соловей». *Вісник науки та освіти*. 2024. № 6 (24) 2024. С. 366–378. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-6\(24\)-366-378](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-6(24)-366-378).
20. Тріфонова Н. О. Георгій (Юрій) Нарбут та його роль у розбудові незалежної України. *Історичний архів*. 2016. Вип. 16. С. 119–125.
21. Федоренко С., Бутко Л., Маслак В. Нарбутівський шрифт як репрезентація української ідентичності в мистецькому просторі. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвуз. зб. наук. пр. молодих учених Дрогобиць. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. 2025. Вип. 83. Т. 3. С. 101–109. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-3-15>.
22. Butko L., Fedorenko, S., Maslak V. Lialka-Motanka As an Archetypical Carrier of the Ukrainian Folk Tradition. *Current Issues of the Humanities*, 2023. Vol. 68, Issue 1. P. 48-55. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/68-1-8>.
23. Butko L., Fedorenko S., Maslak V., Chernyavska O. Tradition of vine weaving in Poltava region: history and modern design solutions. *Věda a perspektivy : multidisciplinární mezinárodní vědecký magazín*. Praha, České republika. 2024. № 4 (35). С. 371–385. DOI [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-4 \(35\)-371-385](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-4 (35)-371-385).
24. Mudrak Myroslava M. The Imaginative World of Heorhii Narbut and the Making of a Ukrainian Brand. Kyiv : RODOVID. 2020. 160 p.

References

1. Boiko-Haharin A. Heorhii Narbut – tvorets hroshei z natsionalnym dukhom. *Numizmatyka i Falerystyka*. 2017. № 2. S. 20–26.
2. Vyrovnyi Ye. Nedrukovani proekty poshtovykh marok Yu. Narbuta. *«Ukrainskyi filatelist»* (Viden). 1926. № 2.
3. Hai-Nyzhnyk P. P. Z istorii stvorennia Derzhavnoho Herba ta Pechatky Ukrainskoi Derzhavy Pavla Skoropadskoho. *Arkhyvy Ukrainy*. 2001. № 6. S. 104–108. URL: <https://hai-nyzhnyk.in.ua/doc/29doc.php>
4. Heorhii Narbut : albom / avt.-uporiad. P. O. Biletskyi. Kyiv : Mystetstvo, 1983 r. 118 s. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009070>.
5. Heorhii Narbut. Posmertna vystavka tvoriv. Kharkiv, Derzhavne Vydavnytstvo Ukrainy, 1926. 166 s. URL: https://uartlib.org/ukrayinski-hudozhniki/narbut-georgiy/?srsltid=AfmBOorQeBJVWNd2LXarfaVmvltlikC0t2qUqhFCCD emvTvt_0SmAXsN
6. Hula Ye., Kolisnyk O., Maznichenko O., Kuhai T. H. Narbut yak apolohet suchasnoho ukrainskoho hrafichnoho dyzainu. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2018. Vyp. 22. T. 2. S. 10–16. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/22.166943>.
7. Zhurnal «Bibliolohichni visti». 1926. Nomer prysviacheno Heorhiiu Narbutu № 3. URL: <https://uartlib.org/zhurnali/bibliolohichni-visti-3-1926/>.
8. Kovalov O. Ye., Mirosnichenko N. O. Hrafika u tvorchosti klasyka ukrainskoho obrazotvorchoho mystetstva Heorhiiia Narbuta. *Sivershchyna v istorii Ukrainy*. 2021. Vyp. 14. S. 215–218. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/181307/39-Kovalov.pdf?sequence=1>.
9. Lahutenko O. Graphein Hrafiky : narysy z istorii ukrainskoi hrafiky KhKh stolittia. Kyiv : Hrani-T, 2007. 168 s.
10. Melnyk O., Shtets Yu. Khudozhno-kompozytsiini osoblyvosti knyzhkovoi hrafiky H. Narbuta ta mozhlyvosti yikh interpretatsii u suchasnomu hrafichnomu dyzaini. *Kultura i suchasnist* : alm. 2021. № 1. S. 104–108. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/3619?show=full>.
11. Mitchenko V. Stylovi osoblyvosti novoi abetky Heorhiiia Narbuta. *Zbirnyk naukovykh prats «Ukrainska akademiia mystetstva»*. 2016. № 26. S. 39-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uam_2017_26_6.
12. Narbut : studii, spohady, lysty : [rekonstruktsiia znyshchenoho 1933 roku «Narbutivskoho Zbirnyka»] / [In-t mystetstvovnav., folklorystyky ta etnologii im. M. T. Rylskoho ta in.] ; [uporiad. ta avt. vstup. st. Serhii Bilokin, zah. red.: Anastasiia Bilousova, Bohdan Zavitiy, per.: M. Panchenko, T. Vatazhysyna, A. Palahniuk, fot.: M. Andrieiev, F. Okunevskiy, I. Avdieienko]. Kyiv : Rodovid, 2020. 407 s.
13. Obidnyi M. Hrafika ukrainskykh hroshovykh znakov. *Stara Ukraina*. (Lviv). 1925. № 11/12.
14. Oriekhova S. Ye. Yuvilei poshtovykh marok-hroshei Ukrainskoi Narodnoi Respubliky (osoblyvosti monetarnoi polityky). *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Filosofiia, kulturolohiia, sotsiologiia*. 2015. Vyp. 10. S. 129–140.

15. Prodaniuk F. M. Zhyttia i tvorchist Heorhii Narbuta: istoriohrafiiia problemy. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seria : Istorychni nauky*. 2024. Tom 35 (74). № 3. S. 65-72. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2024/3.11>.

16. Sizova K. L., Butko L. V., Fedorenko S. A. Ukrainski pryslivia pro kozakiv yak element dyzainu: translatsiia kulturnoho kodu. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*. 2024. Vyp. 48. S. 491-498. DOI <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v48i.818>.

17. Sichynskiy V. Yurii Narbut. Krakiv–Lviv : «Ukrainske vydavnytstvo», 1943. 64 s. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009254>.

18. Stasevska O. A. Heorhii Narbut – khudozhnyk Ukrainskoi revoliutsii (1917–1920). *Istoriia derzhavotvorchykh protsesiv v Ukraini ta zarubizhnykh krainakh (do 100-richchia utvorennia Ukrainskoi Narodnoi Respubliky) : zb. nauk. st. ta tez povidom, mizhnar. nauk. konf.* (m. Kharkiv, 23 lystop. 2017 r.) / red-kol.: A. P. Hetman (holova), V. D. Honcharenko, V. M. Yermolaev. Kharkiv : Pravo, 2017. S. 231–235.

19. Tychinina A. R., Vishchak Yu. S. Synerhiia literaturnoho ta vizualnoho naratyviv: iliustratsii H. Narbuta do kazky H. K. Andersena «Solovei». *Visnyk nauky ta osvity*. 2024. № 6 (24) 2024. S. 366–378. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-6\(24\)-366-378](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-6(24)-366-378).

20. Trifonova N. O. Heorhii (Yurii) Narbut ta yoho rol u rozbudovi nezaleznoi Ukrainy. *Istorychnyi arkhiv*. 2016. Vyp. 16. S. 119–125.

21. Fedorenko S., Butko L., Maslak V. Narbutivskiy shryft yak reprezentatsiia ukrainskoi identychnosti v mystetskomy prostori. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk : mizhvuzivskiy zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*. 2025. Vyp. 83. Tom 3. S. 101–109. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-3-15>.

22. Butko L., Fedorenko, S., Maslak V. Lialka-Motanka As an Archetypical Carrier of the Ukrainian Folk Tradition. *Current Issues of the Humanities*, 2023. Vol. 68, Issue 1. P. 48-55. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/68-1-8> [in English].

23. Butko L., Fedorenko S., Maslak V., Chernyavska O. Tradition of vine weaving in Poltava region: history and modern design solutions. *Věda a perspektivy : multidisciplinární mezinárodní vědecký magazín*. Praha, České republika. 2024. № 4 (35). C. 371–385. DOI [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-4\(35\)-371-385](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-4(35)-371-385) [in English].

24. Mudrak Myroslava M. The Imaginative World of Heorhii Narbut and the Making of a Ukrainian Brand. Kyiv : RODOVID. 2020. 160 p. [in English].

UDC 336.74:766:94(477)

MONETARY NOTES OF THE UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC : GEORGIY NARBUT'S GRAPHIC SOLUTIONS AS AN EXPRESSION OF NATIONAL IDENTITY

Svitlana FEDORENKO – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Humanities, Culture and Art, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy National University, Kremenchuk

Larysa BUTKO – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Humanities, Culture and Art,

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy National University, Kremenchuk

Volodymyr MASLAK – Doctor of Historical Sciences, Professor, Professor at the Department of Humanities, Culture and Art,

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy National University, Kremenchuk

The article explores the artistic concept developed by Heorhiy Narbut in the creation of the banknotes of the Ukrainian People's Republic as an important manifestation of national identity through the means of graphic design. The study analyses the artist's original solutions in the composition, typography, colour schemes, and ornamentation of karbovanets banknotes, hryvnias, and Shah Stamps, which became not only functional elements of the young republic's state-building and financial system but also carriers of profound cultural significance. Special attention is given to the use of national symbols, heraldic motifs, decorative typographic styles, and plastic means of artistic design, which, combined with the traditions of Ukrainian Baroque and the trends of European Modernism, formed an original visual language of the era. It is established that Heorhiy Narbut's design projects reflect the aspirations for cultural self-determination and the ideas of national revival, thus demonstrating the artist's significant contribution to the formation of Ukraine's national visual culture at the beginning of the XX century.

Key words: Ukrainian graphic art, Heorhiy Narbut, monetary symbolism, visual identity of the Ukrainian People's Republic, national identity, karbovanets banknotes, Shah Stamps.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2025

Отримано після доопрацювання 20.04.2025

Прийнято до друку 27.04.2025